

LESPAKKET

« OVER DE LIJN: PEDAGOGISCH DOSSIER TEGEN SEKSUEEL
GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG – OMSTAANDERS IN ACTIE! »

Lespakket voor 2e en 3e graad secundair onderwijs

Met de steun
van de Vlaamse overheid

Belgique
partenaire du développement

INHOUDSTAFEL

Lespakket	1
Inhoudstafel	2
Voorwoord	3
Infofiche	4
1. Doelstellingen :	7
2. Seksueel grensoverschrijdend gedrag: wat is dat ?	8
2.1 Seksueel grensoverschrijdend gedrag: een definitie	8
2.2 Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt voor bij iedereen.	8
2.3 Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt voor op alle plaatsen.	9
3. Hoe reageren op seksueel grensoverschrijdend gedrag?	10
4. Wat te doen als getuige van seksueel grensoverschrijdend gedrag (bystander)	11
4.1 Anderen betrekken	11
4.2 Afleiden	11
4.3 Aanspreken van de pleger	12
4.4 Afwachten	13
5. Activiteit voor in de klas: Hoe omgaan met seksuele intimidatie?	14
5.1 Wat heb je nodig?	14
5.2 Verloop	14
6. Verklarende woordenlijst	17
7. Bijlage: Illustraties 4 A's om te reageren	18

“ 's Avonds uitgaan is voor meisjes een totaal andere ervaring dan voor jongens. Meisjes vertellen ons dat ze meestal eerder naar huis gaan dan dat ze zouden willen en erop letten om in groep te blijven. Betere verlichting zou al veel helpen: iedereen zou zich veiliger voelen.”
Ibrahima, 20 jaar, Brussel

Uitgever

Plan International België
Ravensteingalerij 3B5, 1000 Brussel
www.planinternational.be/
www.schoolforrights.be
Mei 2020

Redactie

Het team van Plan International België
Coördinatie: Plan International België - Ontwikkelingseducatie
Design: JF Moulin
Foto's : Plan International

VOORWOORD

Beste leerkracht,

Bedankt voor je interesse en inzet voor kinderrechten, en je speciale aandacht voor seksuele intimidatie en omstaanders. Voor Plan International België, een organisatie die zich wereldwijd inzet voor kinderrechten met speciale aandacht voor meisjes en gendergelijkheid zijn deze thema's heel belangrijk. Want meisjes over de hele wereld willen zich ten volle kunnen ontplooiën. Meisjes willen dezelfde opvoeding en onderwijskansen als jongens. Ze willen vrij zijn om te gaan en staan waar ze willen, met dezelfde kansen als jongens.

Meisjes en vrouwen dezelfde kansen geven, is een win-winsituatie voor iedereen. Als meisjes en vrouwen hun potentieel ten volle kunnen benutten, neemt armoede af, gaan hun kinderen langer naar school en groeien ze op in een veilige en respectvolle omgeving.

Het doel van dit educatief pakket is om jongeren te informeren over de betekenis van seksuele intimidatie en de gevolgen die dat heeft voor meisjes en jonge vrouwen zowel op korte als op langere termijn. De onderliggende boodschap is positief: verandering is absoluut mogelijk. En die verandering kunnen jongeren zélf in de steigers zetten. We kunnen jongeren helpen om kritisch te leren denken, zodat ze een eigen opinie ontwikkelen over wat seksueel grensoverschrijdend gedrag precies is. Tegelijk bieden we ook mogelijke oplossingen aan om met seksuele intimidatie om te gaan zowel vanuit het standpunt van het slachtoffer als dat van getuige. Dit soort groepsactiviteiten zijn een eerste, cruciale stap op weg naar gelijkwaardige behandeling van meisjes en jongens. De klas is een ideale setting om deze uitdaging aan te gaan!

Plan International België beschikt over een breed aanbod lespakketten gelinkt aan gendergelijkheid en de gevolgen als er te veel ongelijkheid is, en dat voor verschillende leeftijdscategorieën. Meer weten over het educatieve aanbod van Plan International België? Neem gerust een kijkje op onze website www.schoolforrights.be

We wensen je alvast heel veel interessante gespreksstof en nieuwe inzichten in de les, samen met je leerlingen!

Het team van Plan België

www.schoolforrights.be

www.planinternational.be

INFOFICHE

Wat doet Plan International België?

Plan International België is een kinderrechtenorganisatie die al meer dan 35 jaar ijvert voor een wereld die rechtvaardig is voor alle kinderen en jongeren (0-24 jaar).

Alle kinderen en jongeren hebben recht om te leven, te leren, te leiden, te beslissen en zich te ontplooiën. Dit begint bij het verzekeren van gelijke rechten en kansen voor alle kinderen en jongeren, in al hun diversiteit.

Meisjes worden nog te vaak ongelijk behandeld, soms zelfs bedreigd en mishandeld. Te veel genderstereotypen die vandaag nog heersen, versterken deze ongelijkheid. Meer en meer meisjes wereldwijd dagen deze obstakels uit. Ze kunnen dit echter niet alleen.

Plan International zet zich in om met kinderen en jongeren samen te werken en hen te ondersteunen in meer dan 70 landen, waaronder België. Samen met haar partners zet de organisatie concrete projecten op en creëert bewustzijn en structurele veranderingen in de samenleving om de barrières weg te nemen en ongelijkheid aan te pakken.

Gendergelijkheid verbetert het leven van alle kinderen en jongeren en is essentieel voor hun toekomst en voor hun dagelijks leven dat ze nu leiden.

LESPAKKET

1. Doelstellingen:

Met deze lesfiche willen we dat jongeren **tussen 14 en 18 jaar**

- begrijpen wat seksueel grensoverschrijdend gedrag is
- de verschillende types van seksueel grensoverschrijdend gedrag kunnen identificeren en begrijpen
- inzien dat seksuele intimidatie, vooral in de openbare ruimte, het vaakst gericht is tegen vrouwen en meisjes, en soms ook tegen mannen en jongens.
- beseffen dat seksuele intimidatie overal kan plaatsvinden: binnen het gezin, op straat, op school en op andere plaatsen in onze gemeenschap.
- weten dat seksuele intimidatie altijd een schending is van de rechten van meisjes. Meisjes hebben recht op een geweldloos leven in elke omgeving: binnen het gezin, de gemeenschap en op school.
- zich oefenen in het omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag als slachtoffer en als getuige

Wij vertrekken voor ons educatief materiaal vanuit het Ik-Jij-Wij- principe

- Ik, als persoon, beschik over bepaalde rechten en kan daarvoor opkomen (= emancipatie)
- Jij, eveneens als persoon, hebt rechten en ik moet me daarvan bewust zijn en die ook respecteren (= empathie)
- Wij, wanneer iemands rechten niet worden gerespecteerd, kunnen we samen handelen om de situatie te veranderen (= solidariteit)

Met dit lespakket willen we werken met én voor jongeren, op drie verschillende niveaus: **Kennis - Vaardigheden - Gedrag**

- In een eerste stap ontwikkelen jongeren hun **kennis**: Wanneer spreken we van seksuele intimidatie? Waar doet het zich voor? Zijn alle meisjes het slachtoffer van seksuele intimidatie? En overkomt het soms ook jongens? Wat zijn de consequenties?
- Vervolgens reiken we jongeren tools aan om **vaardigheden** te ontwikkelen, om zo het complexe thema 'intimidatie' in de eigen

omgeving te analyseren. Het einddoel: jongeren actie laten ondernemen om te reageren in geval van seksuele intimidatie ten aanzien van hen zelf, maar zeker ook als zij er getuige van zijn. Zo worden je leerlingen heuse activisten die zich inzetten voor sociale verandering!

- Tegelijk streven we naar een positieve **normverandering** wat betreft seksuele intimidatie, zowel bij jongens als bij meisjes. Een houding die impliceert dat meisjes en jongens elkaar als gelijkwaardig beschouwen en overtuigd zijn dat we samen seksuele intimidatie zowel in de eigen omgeving, als elders in de wereld kunnen bestrijden.

2. Seksueel grensoverschrijdend gedrag: wat is dat?

2.1 Seksueel grensoverschrijdend gedrag: een definitie

Afhankelijk van de noden en de verwachtingen van de verschillende personen, de context, ... kan seksueel gedrag oké zijn of grensoverschrijdend. Sensoa¹ telt het gebruik van het Vlaggensysteem voor om te kunnen definiëren wat toegestaan is en wat niet. Dit systeem maakt gebruik van 6 criteria om een situatie te beoordelen:

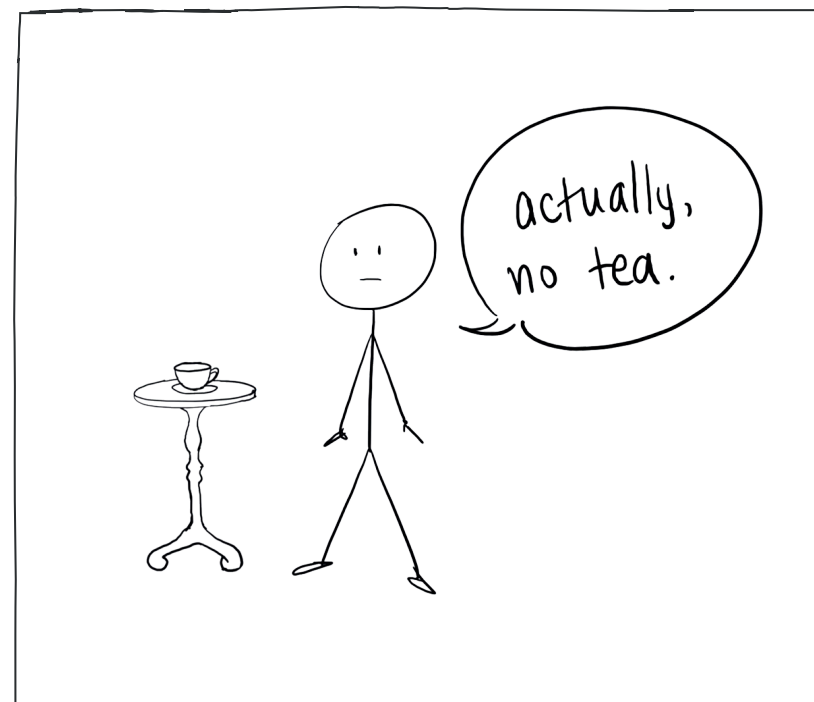
- **Wederzijdse toestemming:** alle betrokkenen gaan akkoord en voelen zich er prettig bij.
- **Vrijwilligheid:** er is geen sprake van beloning, manipulatie, druk of dwang.
- **Gelijkwaardigheid:** de partners zijn gelijkwaardig op vlak van leeftijd, intelligentie, macht, maturiteit.
- **Ontwikkeling:** het gedrag is typisch en aanvaardbaar voor de ontwikkelingsfase. Dit criterium geldt enkel voor kinderen en jongeren.
- **Context:** het gedrag houdt rekening met de omgeving en stoort/choqueert niemand.
- **Zelfrespect:** het gedrag veroorzaakt geen fysieke, emotionele of psychische schade bij de persoon zelf.

Vanaf het moment dat het antwoord op een van de 6 criteria NEE is, spreken we van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

¹ www.sensoa.be

Tip: mooi filmpje om het concept wederzijdse toestemming op een heel eenvoudige manier uit te leggen:

<https://www.youtube.com/watch?v=7K0RsGR7f9o>

2.2 Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt voor bij iedereen.

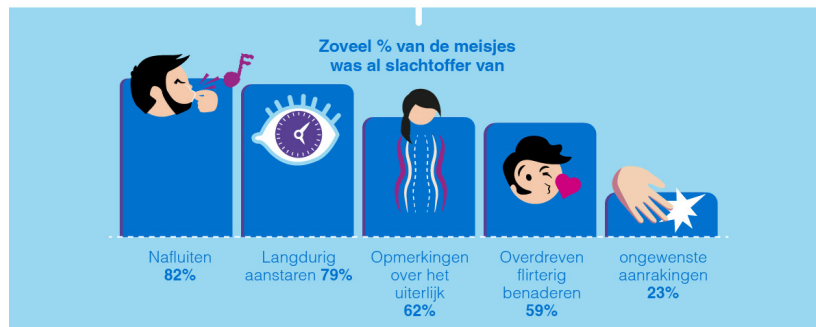
Met welk gender je jezelf ook identificeert, hoe oud of jong je ook bent, iedereen kan slachtoffer worden van seksueel ongewenst gedrag.

Daarbij moeten we opmerken dat seksisme en grensoverschrijdend gedrag erg moeilijk zijn om te onderzoeken of in getallen uit te drukken, aangezien het vaak wordt beschouwd als onschuldig of omdat vrouwen het zo vaak meemaken dat het als normaal wordt beschouwd.

- meer dan negen vrouwen op de tien werden al geconfronteerd met seksisme in het openbaar, vooral op straat of op het openbaar vervoer in België
- 41% van deze vrouwen vermeldt verbale agressie (beledigingen, herhaaldelijk opmerkingen maken enz.)
- 26% van deze vrouwen vermeldt fysieke agressie (billen aanraken, betasten enz.)
- 21% van deze vrouwen vermeldt non verbale agressie (gevolgd worden, beschouwd worden als lustobject)
- 12% vermeldt andere vormen van agressie (grensoverschrijdend gedrag op het werk, foto's nemen zonder toestemming)

SAFER CITIES jongerenpeiling 2019

- 97% dient geen klacht in
- De helft van de vrouwen weet niet dat er een wet bestaat om seksisme op straat te bestrijden
- Wereldwijd zijn jaarlijks tussen 500 miljoen en 1,5 miljard kinderen slachtoffer van geweld. Veel van deze incidenten doen zich voor op school.
- Er wordt geschat dat 150 miljoen meisjes en 73 miljoen jongens wereldwijd slachtoffer zijn of geweest zijn van seksueel geweld.

2.3 Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt voor op alle plaatsen.

Ongewenst gedrag van seksuele aard gebeurt op het werk, het openbaar vervoer, online en op straat. Maar het komt jammer genoeg ook voor op onverwachte plaatsen zoals een school, een jeugdbeweging, een sportclub of tussen partners.

Seksuele intimidatie komt voor in vele maten en vormen. Eén manier om de verschillende soorten te beschrijven, is via de volgende drie categorieën.

> Fysieke intimidatie

Een ongewenste aanraking, iemand zonder toestemming uitkleden of opdringerig 'aanschuren', bv. op publiek transport, op een festival. Het zijn duidelijke voorbeelden van ongewenst fysiek contact. Ook het op en neer kijken naar iemand waardoor die persoon zich ongemakkelijk voelt of het blokkeren van iemands pad wordt bestempeld als seksuele intimidatie.

> Verbale intimidatie

Aandringen voor seksuele gunsten, seksueel suggestieve opmerkingen schreeuwen, ongewenst flirten, ongewenste opmerkingen over het lichaam van een persoon maken, iemand nafluiten, grappen over iemands seksuele handelingen of seksuele geaardheid, ...

> Visuele intimidatie

Ook het tonen of verspreiden van seksueel expliciete afbeeldingen en objecten wordt beschouwd als ongepast.

Over de hele wereld ontwikkelen meisjes strategieën om seksuele intimidatie en geweld te voorkomen. Ze nemen een omweg om een onveilige buurt te vermijden, verkiezen een bepaalde vorm van openbaar vervoer of gaan ergens niet naartoe na een bepaald uur omdat de route onveilig is. Geen enkel meisje zou zulke strategieën moeten ontwikkelen. Meisjes hebben het recht om zich vrij van geweld in de openbare ruimte te begeven. Het beperken van de bewegingsvrijheid ontnemt meisjes heel wat kansen.

3. Hoe reageren op seksueel grensoverschrijdend gedrag?

Krijg je te maken met gevallen van seksuele intimidatie in je eigen omgeving, op het openbaar vervoer of op straat? Hieronder lijsten we de verschillende maatregelen op die je kan ondernemen als je zelf wordt lastiggevallen:

Waak preventief over je veiligheid

Zorg voor een positie die je in staat stelt om jezelf te verdedigen en indien de situatie een risico inhoudt voor je veiligheid, te vertrekken.

Blijf niet alleen en vraag om hulp

Maak gebruik van de optie verbale zelfverdediging. Deze techniek heeft als doel het intimiderende gedrag van de dader te stoppen. Ze bestaat uit 3 stappen:

1. Beschrijf de situatie: bijvoorbeeld "Je hebt je hand op mijn dij."
2. Beschrijf je gevoel: bijvoorbeeld "Ik vind dat niet leuk."
3. Geef een bevel: bijvoorbeeld "Ga weg!"

Blijf niet alleen en vraag om hulp

Richt je tot een verantwoordelijke of iemand in je buurt en leg je situatie kort uit. Je kan ook doen alsof je iemand kent en ernaartoe stappen.

Klaag de feiten aan

Leg een klacht neer bij een verantwoordelijke van de plaats waar je bent: een leerkracht, een toezichter of bij de politie zodat de dader en daad berecht kunnen worden volgens de wet.

4. Wat te doen als getuige van seksueel grensoverschrijdend gedrag

Onderneem actie. Als je getuige bent van intimidatie of geweld op straat, aarzel dan niet om – in alle veiligheid te reageren. Getuigen of passanten in zo'n situatie durven vaak niet handelen uit vrees om zelf slachtoffer te worden. Die houding is een heel natuurlijke reactie, mensen hebben de neiging zich aan te passen aan het gedrag van de massa of de groep met als onderliggende redenering: "Als de groep niets onderneemt, doe ik (veiligheidshalve) ook niets."

Een cruciale stap om deze hindernis te overwinnen is jezelf bewust zijn van dit soort typische groepsgedrag, dat aanzet om weg te kijken en niets te ondernemen. Het vergt gewoon een mentale klik om de eerste stap te zetten, en het voor iemand op te nemen die geconfronteerd wordt met intimidatie of geweld.

Sensoa, dat campagne voert tegen intimidatie en pesterijen op straat, ontwikkelde de '4A'-strategie om getuigen van grensoverschrijdend gedrag te helpen om tot actie over te gaan.

4.1 Anderen betrekken

Anderen betrekken :

- Betrek een verantwoordelijke, bv. de buschauffeur, of iemand in de buurt 'Hè jij, met de rode vest, help eens even!'
- Bel de politie op 112

> **Reageer niet alleen. Doe beroep op de hulp van anderen. Samen zijn we sterker!**

(Illustratie zie bijlage)

Essentieel in deze techniek is het juist inschatten van de situatie, om je eigen veiligheid en die van het slachtoffer niet (verder) te hypothekeren. Als je denkt dat je veiligheid verzekerd is, aarzel dan niet om te reageren.

Het belangrijkste is om kort en kordaat te handelen. Probeer niet in debat te gaan, dan kan de situatie (verder) escaleren. Als de dader reageert, doe je er goed aan te focussen op het slachtoffer, in plaats van in interactie te gaan met de dader en probeer waar mogelijk anderen te betrekken.

Bijvoorbeeld:

- Spreek een verantwoordelijke aan, bijvoorbeeld een buschauffeur, de barman, een medewerker op een festival, ...
- Als je op school bent, kan je een leerkracht aanspreken.
- Indien je gezelschap hebt, kan je afspreken dat een van jullie de persoon gaat afleiden, terwijl de andere hulp gaat zoeken.
- Spreek iemand aan die de situatie ook heeft opgemerkt en die misschien in een betere positie is om tussen te komen. Werk samen.
- Bel 112 om hulp van de politie in te roepen. Voor je dit doet, kan je best de tactiek van het afleiden toepassen om met de persoon die wordt lastiggevalen eerst te checken of zij/hij wel hulp van de politie wenst.
- Richt je tot reizigers of veiligheidsagenten of de politie (noodknop, noodnummer, nooduitgangen, ...).

4.2 Afleiden

Afleiden

- Doe alsof je de persoon kent en spreek hem/haar aan over het weer, vraag de weg of een andere inlichting.
- Zorg 'per ongeluk' voor afleiding door bv. iets te laten vallen, te morsen

> **Onderbreek de conversatie tussen de persoon en de aanvaller**

(Illustratie zie bijlage)

Door je rechtstreeks te richten tot de persoon die wordt lastiggevalen en de pleger te negeren, kom je op een subtiele manier tussen. Praat niet over de intimidatie, maar over eender welk ander onderwerp.

Bijvoorbeeld:

- Stel een vraag. Doe alsof je de weg kwijt bent, vraag de weg naar bijvoorbeeld de wc's of vraag hoe laat het is
- Doe alsof je de persoon kent die wordt lastiggevalen en begint over iets alledaags

- Als je in een volle ruimte bent, kan je er ook 'per ongeluk' tussen gaan staan
- Zorg 'per ongeluk' voor commotie door je drankje te morsen of iets te laten vallen

Het doel is om het incident te beëindigen, door het te onderbreken.

Het is een simpele techniek die zijn nut heeft bewezen. Vaak is er niet meer nodig dan gewoon naast het slachtoffer plaats te nemen en een gesprek te beginnen. Als de situatie het toelaat, kan je doen alsof je het slachtoffer in kwestie kent en toevallig tegen het lijf loopt.

4.3 Aanspreken op gedrag

Aanspreken op gedrag

- Blijf kalm, breng jezelf niet in gevaar. Analyseer de situatie.
- Richt je tot de belager en spreek hem rechtstreeks aan op zijn gedrag

(Illustratie zie bijlage)

Blijf vooral kalm en breng jezelf niet onnodig in gevaar. Wanneer je opmerkt dat het slachtoffer seksueel wordt geïntimideerd, kan je het slachtoffer eerst geruststellen door middel van oogcontact. Wanneer de situatie het toelaat, richt je tot de pleger en maak hem (of haar) duidelijk dat dit gedrag misplaatst en storend is.

Voordat je de pleger aanspreekt, is het aangeraden om de situatie eerst goed te analyseren. Deze handeling kan immers risico's met zich meebrengen: de pleger kan het wangedrag tot jou richten en de situatie doen escaleren. Dus voordat je tussenkomt, stel jezelf eerst de volgende vragen: Ben je fysiek veilig? Is de persoon die wordt lastiggevallen fysiek veilig? Is het onwaarschijnlijk dat de situatie zal escaleren? Kan je afleiden of de persoon die wordt lastiggevallen wenst dat er iemand tussenkomt? Is je antwoord op deze vragen 'ja'? Kom dan in actie.

Wanneer je besluit om de pleger direct aan te spreken, kan je gebruik maken van deze zinnen:

- "Wat je doet is ongehoord/onrespectvol/niet oké/..."
- "Hij/zij vindt wat je doet duidelijk niet leuk, stop daar mee"
- "Dat is homofoob/racistisch/... (benoem het type van intimidatie uitdrukkelijk)"

Hou het kort en ga niet in debat met de pleger. Focus je daarentegen op de persoon die wordt lastiggevallen.

4.4 Afwachten

Afwachten

- Soms kan je niet meteen tussenkomen of gaat het heel snel. Spreek de persoon die wordt lastiggevallen achteraf aan.
- Oordeel niet, de persoon voelt zich al schuldig en ongemakkelijk. Luister in de eerste plaats.

> **Wees aanwezig, begeleid en ondersteun de persoon**

(Illustratie zie bijlage)

Het is natuurlijk niet de bedoeling dat je jezelf in gevaar brengt door tussenkomst. Als je op het moment zelf niet echt actie kan ondernemen, maar ook als je dat wel gedaan hebt, dan kan je de persoon die wordt lastiggevallen nog steeds steunen achteraf. Soms is de situatie ook van korte duur en krijg je niet de kans om tussen te komen. Je wacht dan best even tot de situatie voorbij is en spreek nadien de persoon die werd lastiggevallen aan.

Dingen die je best doet na afloop:

- Vraag de persoon hoe het met hem/haar gaat en zeg dat je het vervelend vindt dat hem/haar dit is overkomen
- Vraag of je iets kan doen voor hem/haar
- Bied aan om mee te wachten op iemand of om mee ergens naartoe te wandelen
- Laat de persoon weten dat je mee hulp kan zoeken of aangifte kan doen als hij/zij dat wil

Blijf bij de persoon die wordt lastiggevallen tot het gevaar weg is en moedig haar/ hem aan om een klacht in te dienen en indien nodig, te getuigen. Respecteer de wens van het slachtoffer om dat al dan niet te doen.

Probeer een betuttelende of al te beschermende houding te vermijden. Dat leidt vaak tot onbegrip of een nieuwe, ongelijke machtsverhouding.

Waar je ook gaat in de wereld, jongens fluiten meisjes na. Het is normaal geworden, zelfs in België. Zo normaal zelfs, dat sommige meisjes het als een compliment beschouwen. Maar dat is niet altijd echt: we glimlachen om ons te beschermen. ”

Yaara, 15 jaar, Brussel

5. Activiteit voor in de klas: Hoe omgaan met seksuele intimidatie?

Even vooraf

Het thema van seksueel grensoverschrijdend gedrag blijft erg gevoelig. Het is belangrijk dat er in de klas een klimaat van vertrouwen heerst. Niemand moet zich verplicht voelen persoonlijke ervaringen te delen, als hij/ zij daarover liever niet praat. Zo verlopen de activiteiten vlot en krijgt iedereen de kans om te praten. Het thema kan best veel discussie uitlokken, en dat is goed. Het is de bedoeling dat jongeren reflecteren over de verschillende aspecten van het thema.

5.1 Wat heb je nodig?

- Bord of flipcharts
- Computer en beamer (met geluid)
- Mannelijke en vrouwelijke verkleedkleden (hoeden, sjaals, handtassen, halskettingen, rekwisieten enz.)
- Bijlage: Illustraties 4A's
- Druk de illustraties af en hang ze aan de muur in de klas

5.2 Verloop

Inleiding:

Toon de volgende video's over seksueel grensoverschrijdend gedrag en laat leerlingen nadenken over onderstaande vragen

> **Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte: Video Plan International UK: Street harassment: #ISayItsNotOK**

<https://www.youtube.com/watch?v=sdn15-t7kg0>

> **Seksueel grensoverschrijdend gedrag op een bus in Bangladesh**

<https://www.youtube.com/watch?v=c-yA-ziV5oY>
<https://www.youtube.com/watch?v=5VKcQGIRJic>

Klasgesprek (voorstel)

- Wat zie je in de video?
- Welke verschillende partijen zijn er aanwezig?
- Hoe voelen de verschillende partijen zich?
- Hoe reageren de verschillende partijen?
- Wat is het gevolg van deze reactie?
- Wat vind jij hiervan?
- Ben jij zelf al eens slachtoffer geweest van een vergelijkbare situatie?
- Hoe heb je gereageerd?
- Was dat achteraf gezien een goede reactie? Waarom wel/ niet?
- Wat zou je anders doen? Waarom?
- Ben jij zelf al eens getuige geweest van een vergelijkbare situatie?
- Hoe heb je gereageerd?
- Was dat achteraf gezien een goede reactie? Waarom wel/ niet?
- Wat zou je anders doen? Waarom?

Extra video's ter illustratie:

> **Girl reacting on Sexual harassment in the street:**

<https://twitter.com/wasgudakh/status/811666708607930368?lang=fr>

> **Making fun of stereotype & cliché:**

https://www.huffingtonpost.fr/2017/09/22/cette-campagne-contre-les-agressions-sexuelles-montre-labsurdite-des-justifications-des-agresseurs_a_23219625/

Leg uit dat de situaties in deze video's allemaal over seksueel grensoverschrijdend gedrag gaan. Geef waar nodig achtergronden, cijfers over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Aarzel niet om het belang van het thema te onderstrepen (zie deel 2).

Rollenspel

1. Verdeel de deelnemers in vier groepjes. Geef elke groep een blad papier en stiften. Vraag elke groep om een voorbeeld van seksueel grensoverschrijdend gedrag op te schrijven of te tekenen (op een flipchart).
2. Als alle groepen gedaan hebben, stelt elke groep haar voorbeeld voor aan de anderen. Vraag waarom dit volgens hen een voorbeeld van seksueel grensoverschrijdend gedrag is. Vraag de anderen of ze het daarmee eens zijn.
3. Geef de definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag (ter referentie - zie deel 2)
4. Geef de definities van de verschillende soorten grensoverschrijdend gedrag (zie 2.3 van dit dossier). Overloop elke soort en illustreer elke vorm aan de hand van voorbeelden. Spoor de deelnemers aan om zelf ook voorbeelden te geven.
5. Vraag de deelnemers om vier groepjes te vormen. Vraag elke groep om één soort van seksuele intimidatie uit te kiezen en zelf een voorbeeld te bedenken. Elk groepje moet een rollenspel van 2 minuten voorbereiden om hun vorm van seksuele intimidatie te illustreren én een manier waarop ze hier als slachtoffer én als getuige mee om kunnen gaan. Elke groep krijgt hiervoor 5 à 7 minuten tijd. Nadien speelt elke groep het rollenspel voor de anderen. Indien het moeilijk is om zelf voorbeelden te bedenken, kan je een van de volgende voorbeeldsituaties voorstellen en er telkens de vraag aan toevoegen: Hoe reageer je als slachtoffer/ als getuige?

> Fysieke intimidatie

Voorbeeld: Op een overvolle tram, bus wrijft een man zich tegen een meisje aan. Zij voelt zich daar duidelijk ongemakkelijk bij, probeert hem te ontwijken, maar dat lukt niet goed.

Voorbeeld: Je bent op een festival met vriendinnen. Je ziet voor je een meisje en een jongen staan. De jongen zit voortdurend met zijn hand aan haar billen. Zij is hier duidelijk niet mee opgezet en heeft dat al meerdere malen aangegeven.

Voorbeeld: Je zit in een wachtkamer. Een jonge vrouw komt binnen en zet zich neer. Een man die ook zit te wachten, staart haar onbeschaamd aan en bekijkt haar de hele tijd van kop tot teen.

> Verbale intimidatie

Voorbeelden:

Voorbeeld 1: Je wandelt in de zomer op straat in een rok en een topje. Enkele mannen roepen je na "Hey, lekker ding!", "Zullen wij samen eens..." En ze doen obscene gebaren naar je.

Voorbeeld 2: Je wandelt door de stad en ziet een jongen met zijn vriend hand in hand wandelen. Een groepje jongens dat aan de kant staat, begint hen uit te lachen, na te doen en zelfs uit te schelden.

> Visuele intimidatie

Voorbeeld: Je bent via sociale media met een vriend aan het chatten. Ineens stuurt hij je ongevraagd een naaktfoto. Je vindt dat helemaal niet fijn.

Voorbeeld 5: Je vriend vraagt je om sexting te doen (naaktfoto's van jezelf te sturen). Hij heeft dat al meerdere malen gevraagd, maar jij hebt duidelijk gezegd dat je dat niet wil. Hij blijft je ermee lastigvallen en dreigt ermee het uit te maken.

Voorbeeld 7: Je gaat met de klas zwemmen. Een klasgenoot probeert van een ander klasgenoot die zich aan het omkleeden is een foto te maken. Zij vraagt hem/haar om daarmee op te houden.

6. Elke groep speelt het rollenspel. Na elk rollenspel bespreek je met de hele groep de soorten seksuele intimidatie die je hebt gezien, wie er betrokken was, en waar het geweld zich voerde in elk verhaal. Gebruik de volgende vragen om het debat op gang te brengen:

- Wat was jouw rol: aanvaller- slachtoffer- getuige?
- Hoe heb je die rol ingevuld?
- Hoe voelde je je bij wat er gebeurde?
- Wat waren de consequenties van je reactie?

Vragen voor de toeschouwers

- Welk(e) soort(en) seksuele intimidatie heeft het groepje uitgebeeld: fysiek, verbaal of visueel?
 - Wie was er bij de situatie betrokken? Bv. meisjes, jongens, vrouwen, mannen, leerkrachten, ouders enz.?
 - Waar deed het geweld zich voor? Bv. binnen het gezin, weg van huis, op school enz.?
 - Hoe reageerde het slachtoffer?
 - Vond je dat een goede manier? Waarom wel/ niet?
 - Welke andere mogelijke oplossingen zijn er?
 - Hoe reageerde de 'getuige'?
 - Vond je dat een goede manier? Waarom wel/ niet?
 - Welke andere mogelijke oplossingen zijn er?
7. Om de verschillende mogelijk manieren van reageren in detail te bespreken kan je de afbeeldingen van de 4 A's ophangen in de klas en in detail bespreken:
- Welke mogelijke reactie wordt weergegeven in de afbeelding?
 - Kwam deze manier van reageren aan bod in de situaties die gespeeld werden voor de klas?
 - Is dat een goede manier van reageren? Waarom wel/ niet?
 - Wat zijn de voor-en nadelen van deze reactie?
 - Heb je dit zelf al toegepast? Werkte het goed of niet?
 - Zou je dit opnieuw doen? Waarom wel/ niet?
 - Heb je op school al soortgelijke situaties meegemaakt?
 - Hoe heb je gereageerd?

Afsluiter

Toon als afsluiter de video van Angèle 'Balance ton quoi'

<https://www.youtube.com/watch?v=Hi7Rx3En7-k>

6. Verklarende woordenlijst

Gender: de sociaal gevormde rollen, gedragingen, daden en kenmerken die de maatschappij beschouwt als geschikt voor man en vrouw.

Seksisme: discriminatie op grond van iemands sekse. Seksisme kan leiden tot onderdrukking of seksuele intimidatie. Het omgekeerde van seksisme is **sekseneutraliteit**. Extreme vormen van seksisme zijn vrouwenhaat (misogynie) of mannenhaat (misandrie).

Seksuele intimidatie of ongewenste intimiteit is seksueel grensoverschrijdend gedrag dat zich in allerlei situaties kan voordoen. Het wordt door de persoon aan wie het gericht is als intimiderend of ongewenst ervaren. Het is een vorm van verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele connotatie dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van het slachtoffer wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd.

Seksuele agressie: is een handeling van seksuele aard, met of zonder fysiek contact, die wordt gemaakt tegen de wil (zonder toestemming) van de persoon die het slachtoffer is. Het gaat om het gebruik van geweld, bedreigingen, machtsmisbruik of manipulatie, controle en chantage. Meestal is de seksuele agressor iemand die het slachtoffer kent. Seksuele agressie kan ook worden gepleegd door een persoon in een gezaghebbende positie, zoals een coach, een leraar, een familielid, een romantische partner, een persoon uit de klas, etc. Zowel Jongens en meisjes kunnen het slachtoffer zijn van seksuele agressie.

Genderidentiteit of psychologisch geslacht verwijst naar het innerlijke gevoel een jongen, een meisje, beide of geen jongen of meisje te zijn. Meestal komt dit overeen met het biologisch geslacht: iemand wordt bijvoorbeeld geboren met een meisjeslichaam en voelt zich ook meisje (en omgekeerd). Het psychologisch geslacht (de genderidentiteit) en het biologisch geslacht (de sekse) vallen dan samen. Maar het kan ook gebeuren dat deze twee aspecten min of meer in conflict staan. Dat iemand in een meisjeslichaam zich geen meisje voelt (en omgekeerd). Of dat men zich jongen en meisje tegelijk kan voelen. Er is veel variatie mogelijk in de beleving van jongen- of meisje-zijn.

Genderexpressie verwijst naar de manier waarop iemand zijn of haar genderbeleving naar buiten brengt: welke rollen men opneemt in het dagelijks leven, welke kleren men draagt, hoe men zich gedraagt tegenover anderen,... Genderexpressie is wat de buitenwereld te zien

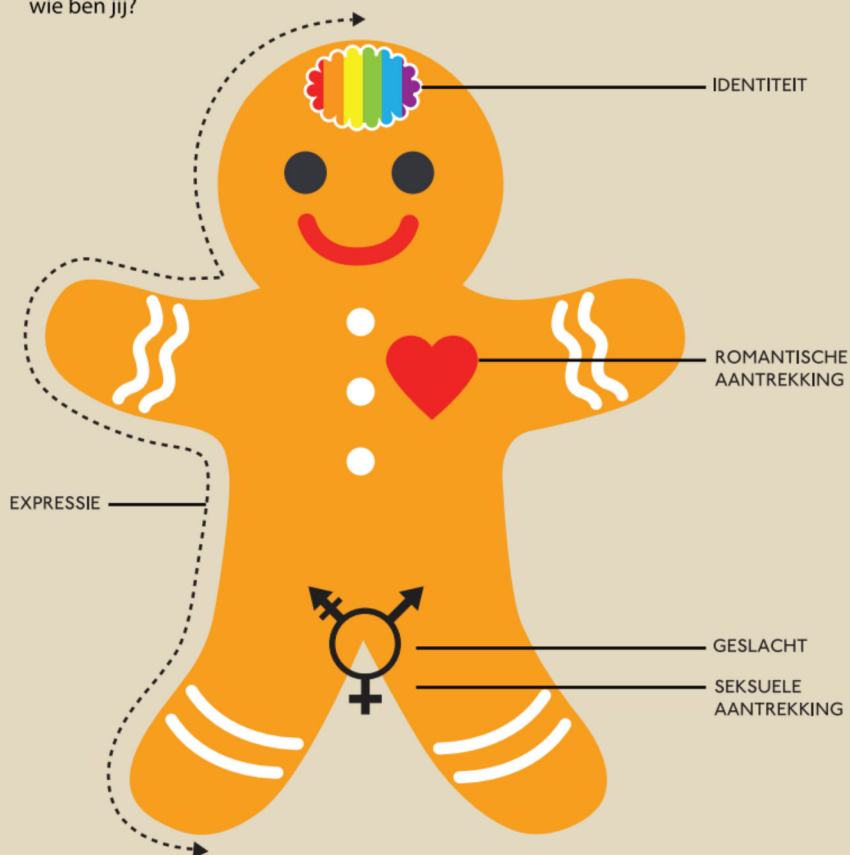
krijgt, in tegenstelling tot genderidentiteit wat onzichtbaar is en zich innerlijk afspeelt. Genderexpressie omvat alles wat we communiceren naar anderen: kleding, haarstijl, lichaamstaal, manieren, spraak, gedrag.

Biologisch geslacht of sekse: de biologische en fysieke kenmerken die de man en de vrouw definiëren. Deze zijn vastgelegd bij de geboorte. Meestal denkt men dat er maar twee opties mogelijk zijn: jongen of meisje. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat het biologisch geslacht veel meer variaties kent. Het biologisch geslacht wordt immers bepaald door meerdere factoren zoals hormonen, anatomie en chromosomen die in verschillende combinaties mogelijk zijn. Deze variaties op de gekende m/v indeling worden benoemd met de term interseksualiteit.

Seksuele oriëntatie verwijst naar het romantisch of seksueel aangetrokken voelen tot mensen van een bepaald geslacht. Meestal maken wij het onderscheid tussen holebi's en hetero's. De seksuele oriëntatie en genderidentiteit zijn verschillende delen van onze seksuele identiteit. Hoewel jonge kinderen niet altijd bewust zijn van hun seksuele oriëntatie, hebben zij meestal wel een sterk gevoel over hun genderidentiteit.

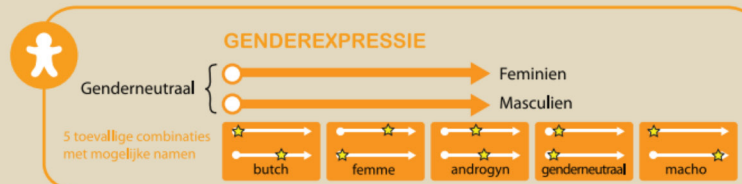
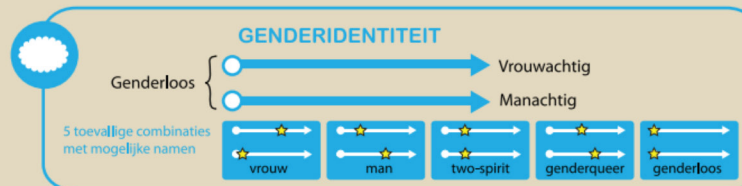
DE GENDERKOEK

Ieder denkt dat hij weet wat gender is, maar toch blijkt het altijd toch net iets complexer. Het is niet binair. Niet of/of. Soms zelfs en/en. Een beetje dit, een beetje dat. Een hele koek kortom, en daarom de moeite waard om er je tanden eens in te zetten: wie ben jij?

CAVARIA
OPKOMEN VOOR HOEIBI'S EN TRANSGENDERS

naar The Genderbread Person v2.0 by "it's pronounced Metrosexual"

* omcirkelen wat meest van belang is

BIJLAGE

Illustraties 4 A's om te reageren

ANDEREN BETREKKEN

Reageer niet alleen. Doe beroep op de hulp van anderen. Samen zijn we sterker!

STOP!
ZE WIL
DAT NIET.

AANSPREKEN OP GEDRAG

Geef duidelijk aan dat je zijn gedrag afkeurt

www.planinternational.be/nl/blog/seksuele-intimidatie-wat-doen

Plan International België is een onafhankelijke Belgische ngo, lid van Plan International, die kinderrechten en gelijkheid voor meisjes verdedigt wereldwijd. Ook bij natuurrampen en conflicten.

Dit dossier is beschikbaar op vraag via:

Mieke Verwaest | Plan International België | Ravensteingalerij, 3B5- 1000 Brussel |
mieke.verwaest@planinternational.be

mei 2020 | V.U. Plan International België vzw,
Frederick Rooseleir, Ravensteingalerij 3B5, 1000
Brussel. Gedrukt op ecologisch papier

www.planinternational.be

[@planfans](https://www.facebook.com/planfans)

[@planbelgium](https://www.instagram.com/planbelgium)

[@planbelgie](https://twitter.com/planbelgie)

info@planinternational.be

02 504 60 00